

рилла и Мефодия. – М., 1998 (далі – БЗКІМ); ²Бахтин М.М. Слово в романе // Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – М., 1975. – С. 72–233; ³// Федоренко Н.Т., Сокольская Л.И. Афористика. – М., 1990. – С. 12–72; ⁴Телия В.Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М., 1996, 75; ⁵// Дядечко Л.П. Воспроизводимость и устойчивость крылатых выражений // Наукова спадщина С.В.Семчинського і сучасна філологія : 36. наук. праць. – Ч. 1. (у друці); ⁶Про термін // Дядечко Л.П. О формировании терминосистемы в сфере изучения крылатых слов // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур : Пам'яті акад. Л.Булаховського. – К., 2000. – С. 173–181; ⁷Прохоров Ю.Е. Русские крылатые выражения как объект учебной лексикографии // Актуальные проблемы учебной лексикографии. – М., 1977. – С. 141; ⁸Дядечко Л.П. Новое в русской и украинской речи : Крылатые слова – крилаті слова (материалы для словаря). – К., 2001, ч. 1: А–Г–С. 123–124; ⁹Беркова О.В. К определению понятия "крылатое слово" // Общая стилистика: теоретические и прикладные аспекты. – Калинин, 1990. – С. 103; ¹⁰Новое в русской лексике: Словарные материалы – 77 / Под ред. Н.З.Котеловой. – М., 1980. – С. 117; ¹¹Там само. – С. 150; ¹²Новое в русской лексике: Словарные материалы – 79 / Под ред. Н.З.Котеловой. – М., 1982. – С. 55; ¹³Займовский С.Г. "Крылатое слово" и как им пользоваться // Большевикская печать. – 1938. – № 19. – С. 31; ¹⁴Морковкин В.В., Морковкина А.В. Русские агнонимы (слова, которые мы не знаем). – М., 1997. – С. 192–193; ¹⁵Телия В.Н. Знач. роб. – С. 75; ¹⁶// Дядечко Л.П. Новое в русской и украинской речи... – К., 2001, ч. 1–2; ¹⁷Ройзензон Л.И. Лекции по русской и общей фразеологии. – Самарканд, 1973. – С. 139; ¹⁸Шулежова С.Г. Крылатые выражения русского языка, их источники и развитие. – Челябинск, 1995. – С. 141; ¹⁹Дядечко Л.П. Новое в русской и украинской речи... – Ч. 3 (у друці); ²⁰Підрахунки проводилися за даними словника Ков.–Копт.; ²¹Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М., Дубна, 1996. – С. 26.

*Світлана Перепльотчикова,
Київський університет імені Тараса Шевченка*

У ПОШУКАХ СЛОВА (про деякі риси ідіостилю Н.Казандзакіса)

Для новогрецької мови характерними є явища диглосії та гетероглосії. До 1976 р. писемною мовою була катаревуса, яка не допускала діалектизмів і містила переважно книжні слова та зархаїзовані елементи, у той час як народ у своєму спілкуванні користувався димотикою, що є природним результатом історичного розвитку давньогрецької. Довгий час таке функціонування двох варіантів мови сприймали як традицію. Лише у ХІХ ст. проблема набула громадського та політичного характеру і навіть переросла у мовну громадянську війну. Прихильники димотики вважали, що вона має стати офіційною мовою держави. Першим кроком на шляху до цієї мети було впровадження димотики у початковій школі. Окрім того, у системі новогрецької мови виділяють кілька діалектів та місцевих говірок.

Процес входження димотики у літературу був дуже повільним. Якщо на островах Греції поезію та прозу писали димотикою вже десь із ХV ст., то на материковій Греції – з другої половини ХІХ ст. Входження димотики у прозу материкової Греції порівняно з поезією затрималося на кілька десятиліть. Першим визначним великим прозовим твором новогрецької літератури вважають "Спогади" генерала Макріянніса, видані на початку ХХ ст.,¹ який будучи самоуком, писав тим діалектом, яким розмовляв². Популярний письменник А.Пападіамантіс (1851–1911), який диктував тоді моду на малу прозу, вводив у свої оповідання діалоги, де одним з мовців був представник середнього чи вищого класу, який розмовляв катаревусою, а іншим – селянин, який говорив димоти-

кою. До 1930 р. регіональні і місцеві діалекти досить часто з'являлися у новогрецькій прозі саме у такому протиставленні.³ Лише "покоління тридцятих", тобто молоді новогрецькі письменники, які вперше заявили про себе у період між 1930 та 1940 рр.⁴, почало писати велику прозу⁵. При цьому перші прозові твори містили слова катаревуси, фонетично наближені до димотики, а також багато слів та форм, взятих з грецьких діалектів.⁶

Після другої світової війни новогрецькі письменники ще досить довго вживали катаревусіянівські звороти та слова. На противагу їм, Н.Казандзакіс та П.Превелакіс у своїх творах використовували літературну мову, близьку до розмовної димотики, та елементи народних говірок і діалектів.⁷ Насамперед це зумовлено тематикою їх творів: обидва письменники часто зверталися до історії Криту, де вони народилися, тому вводили у свою оповідь слова критського діалекту.

Н.Казандзакіс починав писати катаревусою з домішками димотики. Однак поступово він віддавав перевагу димотиці, яка здатна висловити почуття людини, а не тільки абстрактні ідеї. Він вважав, що мова, якою спілкується народ, повністю забезпечує його потреби. З іншого боку, Н.Казандзакіс розумів, що з плином часу мова буде втрачати свої слова, оскільки буде змінюватися сама реальність і робив усе, аби зберегти її. Він вважав, що кожне діалектне чи розмовне слово гідне того, аби увійти до словника загальнонаціональної мови. У результаті пошуків він виробив власну мову, яка здатна висловити абстрактне (складні філософські ідеї) через конкретне (через димотику, народне слово, що зрозуміле кожному)⁸. Мова Н.Казандзакіса містить ідіоматичні та загальнонаціональні слова і вислови, прозорі за своїм значенням і такі, етимологію яких важко визначити навіть ученим мовознавцям⁹. Більше того, він часто уникав загальноновживаних слів і віддавав перевагу розмовним чи говірковим словам та висловам.¹⁰

Автор художнього твору, як правило, вдається до діалектизмів з метою описати реальне життя у певному місці у якийсь конкретний час. Він може також вводити розмовні слова у пряму мову своїх персонажів, щоби дати їм не лише просторову та часову характеристики, а й визначити їх у соціальному плані.¹¹ Н.Казандзакіс теж вводить у свою оповідь розмовні чи говіркові слова, коли описує побут і життя своїх персонажів. У його творах вони розмовляють своєю рідною мовою і оперують образами, якими багата народна поетична свідомість. У такий спосіб романи Н.Казандзакіса становлять приклад вдалого поєднання мови та змісту¹². Сам автор називав це "висловленням з селянською простотою" і мав на увазі, що відтворено не лише події та факти, а смак грецького життя. Такого ефекту не можна було досягнути без особливої димотики.¹³

Зрозуміло, що така своєрідність мови письменника вимагає від перекладачів доброго знання рідної мови і мови оригіналу. Теоретики перекладу пропонують перекладати вжиті на позначення реалій діалектизми чи розмовні слова нейтральними відповідниками мови перекладу, оскільки важливим є відтворення семантичної та естетичної інформації всього тексту, а не конкретного слова¹⁴. Переклад діалектизмів, вжитих персонажем, діалектизмами мови перекладу вважають абсурдним, таким, що створює комічний ефект. У цьому випадку пропону-

ють відтворювати розмовний стиль висловлювання, щоби створити відчуття ненормативного з погляду мови оригіналу мовлення персонажу.¹⁵ Особливу увагу слід приділити функціонуванню вжитих автором діалектизмів чи розмовних слів у тексті мовою оригіналу. Головним є відтворення того ефекту, якого досягає чи хоче досягти автор.¹⁶

Такі способи перекладу справді допомагають перекладачеві відтворити особливості першоджерела, але в загальному плані. Часто вживання автором говіркових слів у першоджерелі пояснюють його бажанням створити місцевий колорит. Відповідно при перекладі шукають семантичний відповідник. Однак, діалектні чи говіркові слова не лише називають предмет чи явище іншим звуковим набором. Ідіоматичні слова та висловлювання, словесні образи мають своє локально-психологічне коло: їх значення та особливості функціонування спричинені культурним середовищем та ментальністю.¹⁷ Отже, те, яким чином перекладач відтворюватиме діалектні, говіркові слова та ідіоматичні висловлювання, залежить, передусім, від мети його праці.¹⁸

Свого розмовного забарвлення мова Н.Казандзакіса набуває на різних рівнях мови, зокрема, на фонетичному, морфологічному, лексичному та синтаксичному.

Н.Казандзакіс завжди віддавав перевагу якійсь незвичайній звуковій формі слова. Для того, щоб якомога більше наблизити свою оповідь до розмовного стилю, він давав розмовний фонетичний варіант загальноновживаних слів. На фонетичному рівні помітними є деякі закономірності, серед яких можна виділити риси, притаманні діалектизмам новогрецької мови та димотиці взагалі порівняно з катаревусою. Так, частотним є випадіння початкового ϵ (*πεθύμησα, ξηγούσα, σύ, ξορκίζω*), чергування ϵ та α у початковій позиції (*αλαφρώνω, αφέντης*). У сполуках $\eta\mu$ та $\upsilon\mu$ випадають приголосний γ та голосний u (*πρόμα, θάμα, πνευματικός* тощо). У сполуці $κτ$ відбувається чергування $κ$ з $χ$ (*ιδιοκτήτης, καταπληκτικός, ηλεκτρικά, μασκάλη, ασκήμιος, τρωχτικό ζώο* тощо). Тут слід зазначити, що в процесі розвитку національної мови книжна сполука $κτ$ поступово переходила у сполуку $χτ$, характерну для димотики. Є ще ряд слів, які вжито у текстах у їхній розмовній фонетичній формі: *αγέρας (αέρας), χινοπωριάτικός (φθινόπωρο), όζω(έξω), φούχτες-φρούχτες (χούφτες), γλοισερά (γλιστερός), γης (γη)* тощо. Найвні також слова, в яких відбуваються фонетичні зміни на морфологічному рівні: *σιγουράδα (σιγουριά), ξάφνου (ζαφνικά), γοργός (γρήγορος)* тощо. Віднайти українські відповідники до таких слів перекладачеві складно. Відтворити фонетичну особливість димотичного тексту сучасною українською мовою, на нашу думку, можна за допомогою синонімічних морфологічних та фонетичних варіантів, типу *вгорі [угорі]* (порівняйте з новогрецьким *επάνω (απάνω)*, хоч [хоча], знов [знову], ззаду [іззаду] тощо).

На морфологічному рівні характерним є збереження Н.Казандзакісом розмовних форм закінчень зворотних дієслів: *καθόρουου (сучасне καθόρουου), βρέχουνταν (сучасне βρέχονταν)*. Ці форми почали вживати паралельно з книжними варіантами ще за часів Візантії на противагу *χασμουρήθη*, яке є пережитком катаревуси і саме за часів Візантії перетворилося на *χασμουρήθηκε*. Слід зазначити, що коли димотика почала витісняти катаревусу з ужитку, ці варіанти не подавали у шкільних підручниках, щоби відійти від різноманіття у формах.¹⁹

Часто зустрічаємо говіркові слова в основі прикметників, дієслів та прислівників. Наприклад, у реченні *ῥέμισε τροιλῶτά το κοιταλάκι του ὑλικό βύσινο* (Христос 13), *набрал повну ложечку вишневого варення* (Христос 10), *τροιλῶτός* означає не просто повний, а такий, що має форму куполу. Цю семантему можна було зберегти, переклавши речення як *набрал з горою варення в ложку*. У наступному прикладі Н. Казандзакіс хотів увіразнити дію. При цьому перекладач одного роману відтворив *ξέκοψε τσεκουράτα ο πατάς* (Христос 18) як *відрубав піп* (Христос 14), а перекладач іншого роману передає *τσεκουράτοι τρόποι* (Ζορμπάς 23) як *грубуваті манери* (Зорбас 28). В обох випадках перекладачі намагаються відтворити семантему *сокира*, яка лежить в основі грецького слова. В першому випадку це забезпечує семантика дієслова *рубати*, а в другому – характеристика дії рубання сокирою.

Наступний приклад ілюструє словотвірні можливості новогрецької мови: *ο πατάς ξεμαντάλωσε την πόρτα* (Христос 21), *піп одсунув засувку у дверях* (Христос 18). В основі *ξεμαντάλωνω* маємо *το μάνταλο* – засув, від якого утворено дієслово *μαντάλωνω* – закривати на засув, а потім за допомогою префікса *ξε-*, що виражає заперечення, дієслово, що означає відкривати щось, закрите на засув.

Досить характерними для новогрецької мови та для Н.Казандзакіса є складні епітети, які є невід'ємною частиною новогрецької прози та поезії, успадкованою ще від Гомера. Наприклад, *γαϊτανοφρύδα* (Христос 13), де *το γαϊτάνι* – народна назва шнурівки для одягу. Прикметник вжито в описі дівчини з "шнуркоподібними" бровами. Перекладач подає описове *брови, мов шнурочки* (Христос 10), що відтворює зміст і зберігає образність першоджерела. В основі іншого прикметника *κακομούτσουνος* (Христос 7) лежить розмовне *η μουτσούνα*, що означає непривабливий вираз обличчя, гримасу. Письменник підсилює значення іменника за допомогою основи *κακο-* – поганий. Перекладач подає прикметник як *страшний з виду* (Христос 3).

Н.Казандзакіс також утворював слова сам за аналогією до існуючих у мові. За основу такого неологізму він часто брав літературне чи розмовне слово. Зокрема він утворював іменники та прикметники, здатні виразити комплексне значення. Наприклад, на початку роману про Зорбаса, оповідач сидів у кав'ярні, де зібралось багато моряків, а на морі був шторм. Тоді один з моряків називає море *αντρογυνοχωρίστρα* (Ζορμπάς 16). Це слово утворене від розмовного фонетичного варіанту основи *αντρ-* (*ο άνδρας* – чоловік), основи *γύν-* (від *η γυναίκα* – жінка), та народного *χωρίστρα*, що означає проділ, тобто те, що ділить щось на дві рівні частини. Перекладач вдається до описового перекладу, яким тлумачить сказане, спираючись на зміст: *доки воно робитиме жінок удовицями* (Зорбас 20). Наступний приклад теж, напевно, є новотвором самого автора, оскільки не зафіксований у словниках. Прислівник *βιζαχτά* (Ζορμπάς 19), утворено від *το βιζι*, давньої назви жіночих грудей, і турецького за своїм походженням *το άχη* – сильне бажання. Перекладач знову вдається до описового перекладу: *ніби немовля, що шукає грудь* (Зорбас 21).

Це саме стосується й відтворення звичайних розмовних чи говіркових слів, однокладових за своєю структурою. Перекладачі романів Н.Казандзакіса по-різному відтворюють його ідіостиль. Наприклад, А.Чердаклі, перекладач роману "Лихі та

кумедні пригоди Алексіса Зорбаса", намагається відтворити говіркові слова, вживаючи розмовні синонімічні українські відповідники. Часто він робить це опосередковано, тобто відтворює говіркове слово першоджерела нейтральним українським, а потім підшуковує виразний розмовний український відповідник до нейтрально забарвленого слова першоджерела. Отже, *τοαγκροινιόμαστε* (Зорптás 18) – *дряпались* (Зорбас 22) є діалектним за своїм походженням. *Ψυχάνεμοια* (Зорптás 19) означає якесь хвилювання душі, *передчуття* (Зорбас 23). Етимологія слова *κρεμαντάλας* (Зорптás 23) не зовсім зрозуміла, його вживають для опису високої незграбної людини. Перекладачеві вдалося віднайти український розмовний відповідник *жердина* (Зорбас 28). *Τα σωθικά* (Зорптás 24), розмовне експресивне слово давньогрецького походження зі значенням те, що всередині, українською відтворене нейтральним *нутроці* (Зорбас 29). *Σουραυλίζουιν* (Зорптás 31) є похідним від *το σουραύλι* – щось на зразок сопілки чабана, тому відповідник *висвистували* (Зорбас 32) не зовсім передає суб'єктивне сприйняття звука оповідачем і втрачає його подібність до відповідного звука, створюваного сопілкою.

Характерною для димотики є велика кількість запозичень з мов різних народів, з якими грекам доводилося спілкуватися. Йдеться насамперед про турецьку та італійську, особливо венеційський діалект. Зокрема, дуже багато запозичень з цих мов у критському діалекті. Острів Крит довго перебував під владою венеціанців, а потім кілька століть під владою турків. Слова настільки асимілювалися у мові, що набули переносних значень та утворили фразеологічні одиниці. Наприклад, *κατσίβελος* (Зорптás 25) італійського походження означає *циган* (Зорбас 30), *τασαάρα* (Зорптás 36), теж італійське, *гребінь* (Зорбас 41). *Ο οντός* (Христός 29) є турецьким запозиченням. Автор називає так *кімнату* (Христос 25) у будинку аги, турецького представника влади на селі. Ця особливість у тексті повністю втрачена.

Часто у романах Н.Казандзакіса знаходимо характерні для димотики експресивні слова підсилювального значення. У нього навіть звичні дії набирають такої експресії, висловити яку нейтральними словами означає втратити колорит.²⁰ Особливо це стосується селян-критян, які *δρασκελίζουιν* (Христός 29), тобто входять в дім, високо піднімаючи ноги, замість того, щоби просто *переступати поріг* (Христос 25). Або, наприклад, автор йде від звичної чи навіть розмовної назви жадібною людини, ненажери. Він називає його *εξηπταβελόνης* (Христός 21), той, що має шістьдесят голок. Перекладачеві залишається тільки назвати його *скнара* (Христос 12).

Н.Казандзакіс також дає різні розмовні синоніми того самого поняття. Наприклад, ми знаходимо два вирази, які вживають на позначення майна. В одному випадку письменник вживає *το βιος* (Христός 15), буквально життя, а в іншому – *το έχει* (Зорптás 40), те, що має людина, причому морфологічно це субстантивоване дієслово "мати" у третій особі однини. У першому випадку перекладач роману подає нейтральний відповідник *достатки* (Христос 12), перекладач іншого роману вживає інше нейтральне слово *багатство* (Зорбас 45). В обох випадках Н.Казандзакіс вдається до народного сприйняття статку людини, того, що людина має і чим живе.

Іншу категорію говіркових слів становлять специфічні назви, які пов'язані з особливим національним сприйняттям довколишнього середовища. Наприклад, словом *αλαφροῦκλιτος* (Χριστός 19) (написання відповідає народній вимові), буквально той, що має легку тіль, називають людину здатну бачити якісь невидимі речі чи створіння, духів тощо. Перекладач подає це слово як *не від миру цього* (Христос 15). Цей фразеологізм в українській мові має іронічне забарвлення і означає не такий, як усі, особливий, незвичайний, однак езотеричних характеристик не має. У наступному прикладі перекладач описово відтворює значення народної назви вітру. *Ανεμος φουσκοδεντρίτης φυσούσε* (Ζορμπάς 30) перекладено як *вітерець розкривав бруньки на деревах* (Христос 26). Словом *φουσκοδεντρίτης* греки називають вітерець, який з'являється у період набухання бруньок на деревах. У перекладі відбулася перестановка компонентів з незначним зміщенням семантичного наповнення.

Говіркові слова часто стають складовими фразеологічних одиниць. Зрозуміло, що при перекладі основну увагу приділяють відтворенню семантики такої одиниці. А от відтворити асоціативні зв'язки, які призвели до утворення такої одиниці, дуже важко, оскільки вони повністю залежать від менталітету народу та культурних особливостей. Наприклад, *η σβάρνα* є розмовною назвою сільськогосподарського знаряддя борони. Воно утворює фразеологізм *παίρνω σβάρνα*, що описує послідовну повторну дію. *Πήραν σβάρνα τις πόρτες* (Χριστός 53) перекладач відтворив описово – *почали стукати в усі двері підряд* (Христос 47). В іншому випадку перекладачеві вдалося віднайти розмовний відповідник до *πού να του' ρθεί ταμπλάς* (Χριστός 71). Словом *ταμπλάς* грецький народ називає апоплексичний удар, а у нас в народі його називають грець: *щоб його грець побив* (Христос 64). Порівняння *έχουν γίνει κίπρινες σαν το φλουρί* (Ζορμπάς 31) є фразеологічним, оскільки один з його компонентів, *το φλουρί* – старовинна візантійська монета, тут втратив своє первісне значення. Перекладач подає цей фразеологізм описово: *стали жовті як віск* (Зорбас 37).

На синтаксичному рівні Н.Казандзакіс імітує народну говірку, вживаючи своєрідні форми звертання та звороти, характерні для розмовної мови, які в українському перекладі виражають українськими засобами, та частіше випускають: *ε μωρέ, σε καμαρώνω, γείτονα* (Χριστός 61) – *я пишаюся тобою, сусідо* (Христос 53); *μα τη θάλασσα* (Χριστός 43) – *клянусь морем* (Христос 38); *τούρκοι είναι αυτοί, μαθές* (Χριστός 46) – *це ж турки, зрозуміло* (Христос 41); *Τι μηχανή κάθεται και λές;* (Ζορμπάς 32) (буквально, про яку машину ти оце сидиш і говориш) – *Та яка там машина?* (Зорбас 37); *κόπιασε του λόγου σου να παίξεις* (Ζορμπάς 27) (*του λόγου σου* використовується у розмовній мові як заміник особового займенника *τι*) – *тоді забувай про гру* (Зорбас 32).

Як бачимо з наведених прикладів, найскладнішим для перекладачів є передавання розмовних та говіркових слів новогрецької мови в українських текстах. Використання розмовних синонімів загальноновживаних слів (як це робить А.Чердаклі) виявляється доречним і дозволяє передати, хоч і не в повному обсязі, як зміст твору Н.Казандзакіса, так і його стилістичні реєстри.

¹Kohler D.H. Νεοελληνική λογοτεχνία από τον 11^ο αιώνα ως τις μέρες μας. – Αθήνα: Αρχιπέλαγος, 1998. – С. 125; ²Beaton R. Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία. – Αθήνα: Νεφέλη, 1996. – С. 26; ³Tziouvas D. Heteroglossia and the defeat of regionalism in Greece // Κάμπος. Cambridge Papers in Modern Greek. – Cambridge, 1994. – N 2. – С. 111; ⁴Vitti M. Η "γενιά του τριάντα". Ιδεολογία και μορφή. – Αθήνα: Ερμής, 1995. – С. 21; ⁵Kohler D.H. Зазнач. праця. – С. 149; ⁶Mackridge P. Η Νεοελληνική γλώσσα. – Αθήνα: Πατάκης, 2000. – С. 476; ⁷Там само. – С. 477; ⁸Οικονομίδου Ε.Γ. Ο Νίκος Καζαντζάκης και το αντικείμενο αναζήτησής του. – Δήμος Ηρακλείου, 1985. – С. 108; ⁹Τσοπανάκης Α. Η γλώσσα και το λεξιλόγιο του Ν. Καζαντζάκη // Νέα Εστία. Νίκος Καζαντζάκης. – Αθήνα, Χριστούγεννα 1977. – Τ. 102, τ. 1211. – С. 65; ¹⁰Ανδριώτης Ν.Π. Η γλώσσα του Καζαντζάκη // Νέα Εστία. – 25 Δεκεμβρίου, 1959. – Τ. 779. – С. 92; ¹¹Slobodnik D. Remarques sur le traduction des dialectes // The nature of translation. Essays on the theory and practice of literary translation / Ed. by J. S. Holmes. – Bratislava, 1970. – С. 140–142; ¹²Bien P. Kazantzakis and the linguistic revolution in Greek literature. – Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1972. – С. 254; ¹³Там само. – С. 251; ¹⁴Slobodnik D. – Зазнач. праця. – С. 141; ¹⁵Там само. – С. 142; ¹⁶Там само. – С. 143; ¹⁷Середич М.С. Поетика новел Василя Стефаника у контексті художнього перекладу (на матеріалі російських перекладів): Автореф. дис... к. філол. наук: 10.02.16 / КНУ. – К., 1998. – С. 8; ¹⁸Там само. – С. 10; ¹⁹Μαργαρίτη-Ρογκα Μ. Ιστορία της ελληνικής γλώσσας ΙΙ. Διάγραμμα Ιστορίας της Μεσαιωνικής και Νέας Ελληνικής. – Θεσσαλονίκη, 1987. – С. 36; ²⁰Bien P. Зазнач. праця. – С. 256.

Джерела:

Христос – Казандзакіс Н. Христа розпинають знову. – К., 1958; Христός – Καζαντζάκης Ν. Ο Χριστός ξανασταυρώνεται. – Αθήνα, 1973; Зорбас – Казандзакіс Н. Кумедні й лихі пригоди Алексіса Зорбаса. – К., 1989; Зорμπάς – Καζαντζάκης Ν. Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζорμπά. – Αθήνα, 1973.

ГРАΜΑΤΙΚΑ

*Лілія Костич,
Київський університет імені Тараса Шевченка*

СТРУКТУРА І ЗНАЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ІЗ СУФІКСОМ -Н'- (-ШН'-)

Прагнучи до виразності й лаконічності в спілкуванні, носії мови створили цілу гаму мовних засобів для передачі просторово-часових відношень. Як засвідчують писемні джерела минулих століть, чи не найуживанішими серед них були прикметники. Це, як правило, вторинні похідні лексеми, які виникли внаслідок ускладнення твірних основ суфіксом -н'-(-шн'-).

Український суфікс -н'- об'єднав успадковані ще з індоєвропейської епохи (II тисячоліття до нашої ери) суфікси -*n- та -*jn- і певним чином синтезував у собі їх первинні функціональні особливості¹. Суфікс -*jn- (> -шн'- > -н'-) здавна засвідчує здатність взаємодіяти з адвербіальними основами локально-темпорального значення та ускладнювати субстантивні основи – назви спорідненості та свояцтва². Про хронологічно первинну спеціалізацію аналізованого форманта поєднуватися насамперед із твірними основами просторово-часової семантики висловлює припущення М.Кучала. На його думку, споконвічно положення в просторі й часі позначали лише ті відприслівникові та відіменникові прикметники, в структурі яких чітко вичленовувався суфікс